

MATJUVELER

MÅNGFALD, HÅLLBARHET OCH SMAK

Idag betraktar vi diamanter, guld och ädelstenar som något av det mest exklusiva. Men vad kommer att vara exklusivt i framtiden, om säg 20 år?

Under Gastronomiskt Forum 2016 bestämde ett brett spektra från hela matbranschen att en av de viktigaste frågorna att jobba med – nu och framöver – är potentialen i bevarandesorter, just gamla sorter av frukt, grönt, spannmål, kött och fågel.

Vårt projekt startade redan 2015 när vi möttes första gången. I ett kreativt rus skapades en idé om att visa smycken och fotografier av gamla sorters bönor och ärtor, bevarandesorter från den nordiska genbanken *NordGen*.

Vi vill tillsammans visa på en ljuvlig mångfald som många inte har en aning om. Att på olika sätt öka medvetenheten om att bevarandesorter finns, att få kockarna att efterfråga dem – och i slutändan även konsumenterna blev ett mål. Vår förhoppning är att alla i slutändan får se ett större utbud i livsmedelsbutikerna och att vi får hållbara alternativ till “supergrödor” från globala företag. Naturligtvis vill vi att alla ska få uppleva en bredare smakpalett än den som finns idag. Men framförallt vill vi att människor ska börja fundera över vart maten kommer ifrån, vad den är värd och hur vår framtida matförsörjning ser ut.

GRÖNSAKSPRODUCENT Märta Gunnarsson

FOTOGRAF Bianca Brandon-Cox

NORDGEN, GENETISK MÅNGFALD FÖR EN HÅLLBAR UTVECKLING

I utställningen väljer vi att visa bilder på och smycken gjorda av nordiska och svenska klassiker men även gamla lokala kultursorter från *NordGen*. *NordGen* är Nordens gemensamma genbank vars grundläggande uppgift är att bidra till att säkra en bred genetisk mångfald av de resurser som kan kopplas till mat och lantbruk. *NordGen* betjänar främst vetenskapliga institutioner men som odlare kan du få tillgång till små mängder och med särskild motivation och med motkrav att “fröodla” (ta nya frön) för att säkra bevarandet av de gamla eller hotade växtsorterna. Som privatperson kan du ibland få tag på ytterst få frön om resurserna räcker till.

BAKGRUND

Idag odlar vi globalt och internationellt framförallt utvalda grödor, vissa genmanipulerade, för att få god skörd. Mångfalden har försvunnit med industrialismens framfart, en trend vi kan se i hela världen. Globala företag i USA försöker ta patent på vissa superfrön vilket då medför en enorm makt och en ekonomiskt utsatt position för bönderna om företaget höjer sina priser. Och kommer de förädlade sorterna att hålla i ett ekologiskt hållbart system? Vad händer om likriktning och felsatsningar skapar ekosystemkollaps, om alternativen är få och om maten är på väg att ta slut. Vad kommer då att vara exklusivt?

“Att bevara och hållbart bruka den odlade mångfalden är inget självändamål. De genetiska resurserna är vår försäkring för en framtid som med visshet kommer att präglas av stora utmaningar beträffande fortsatta klimatförändringar och behov av ökad och förbättrad livsmedelssäkerhet.”

Jordbruksverket 2015*

I de gamla sorterna finns en enorm potential som vi idag kan väcka till liv genom att odla dem, äta dem och uppskatta dem, men de krävs att vi agerar nu, innan det är försent. Att odla frö är att ge liv åt ett kulturarv och dessa frön säkrar eventuellt vår framtida matproduktion. Som organisationen *Crop Trust* säger ”The mission of Crop Trust is to ensure the conservation and availability of plant diversity essential for food and agriculture forever”.

2016 DET INTERNATIONELLA ÅRET FÖR BALJVÄXTER

Baljväxter är ett utmärkt protein nu och i framtiden när jordens åkermark ska föda ännu fler människor. Det tycker FN:s generalförsamling som deklarerat 2016 som det internationella året för baljväxter. Grunden för beslutet uppges vara FN:s önskan att världen ska uppmärksamma baljväxternas roll som hållbart, säkert och näringsrikt livsmedel.

*Jordbruksverket (2015) Programmet för odlad mångfald, POM Mål och strategi för perioden 2016-2020. Rapport 2015:16

PROJEKT BESKRIVNING

Vi (grönsaksproducent och fotograf) vill tillsammans lyfta gamla svenska kulturgrödor och bevarandesorter estetiskt, smakmässigt och kunskapsmässigt för att människor ska få upp ögonen för dem och dess betydelse. Att odla frö är att odla mat och i detta fallet mat som säkerställer en livskraftig framtida matproduktion.

ESTETISKT

Vi vill estetiskt visa frön/bönor/ärter på olika sätt. På utställningen visar vi fotografier samt smycken av gamla bevarandesorter som kulturbönor och ärter från den nordiska genbanken *NordGen*. Vi visar även råvarubilder på bevarandesorter från Märta's köksträdgård.

”Jag sår ett frö för att skörda ett kulturarv – både för att kunna bevara det, och för att dela upplevelsen av det idag. Den rikedom av färg, form och smak som odlingen av de gamla svenska bevarandesorterna kan innebära för framtidens måltider kan inte underskattas – och jag känner mig privilegerad att arbeta för en rikare matkultur, från jord till bord, från igår till imorgon, varje dag.

Märta Gunnarsson

SMAKMÄSSIGT

För att mer handgripligen se värdet i en odlad mångfald krävs det att vi tar in sorterna från fält till köket – och börjar smaka på dem. Hur kan en odlad mångfald smaka – och varför kommer 'Solberga' gråärt och 'Nylandsnisse' böna vara det finaste på menyn på Sveriges finkrogar om fem år? Vi hoppas att en efterfrågan skapas från kockarna för att sedan spridas vidare bland konsumenterna.

KUNSKAPSMÄSSIGT

Vi vill börja ställa frågor. Hur ska vi kunna odla vår mat i framtiden? Hur säkrar vi de ekologiska systemen? För vad händer med våra marker om det blir torrare vårar, hetare somrar och blötare höstar?

Grödorna vi odlar i dag är resultatet av en lång förädlingsprocess. För att få högre och mer enhetliga skördar har det sållats bort över 90 procent av de ursprungliga sorter som en gång odlades. Vår matförsörjning hänger på en mycket skör tråd och vi behöver teckna en ny fröförsäkring.

När det finns en variation av sorter innebär det också en mångfald av lösningar – olika sorter klarar olika klimatförhållanden och kan stå emot olika sjukdomar. Med färre sorter har vi mindre chans att klara av framtida förändringar av vår odling.

